

УДК 657.004

ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Гелюх О.В.

BASIC GOING IS NEAR ESTIMATION OF ECONOMIC EFFICIENCY OF INFORMATICE SYSTEM OF RECORD-KEEPING

Gelyukh O.V.

Визначено необхідність та доцільність оцінки економічної ефективності інформаційних систем (ІС). Розглянуто методи оцінки ефективності інформаційних систем бухгалтерського обліку і відповідно до цього запропоновано порядок його розрахунку та комплекс показників, що можуть використовуватись при визначенні ефективності різних складових системи, передбачених структурою бухгалтерської служби підприємства.

Ключові слова: інформаційні системи бухгалтерського обліку, економічна ефективність, ефективність впровадження інформаційних технологій, показники оцінки ефективності інформаційних систем.

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку інформаційних систем бухгалтерського обліку на підприємствах України характеризується переходом на якісно новий ступінь, обумовлений впливом науково-технічного прогресу на специфіку використовуваних інформаційних технологій.

Інформаційні системи бухгалтерського обліку - одна з найбільш традиційних сфер застосування інформаційних технологій у всьому світі, тому економічні перетворення в Україні не могли не накласти характерний відбиток на цю достатньою мірою типову інформаційну галузь.

Розквіт бухгалтерських програм припав на 1992-97 рр. У цей період формуються основні концепції і моделі комп'ютерного обліку для українських підприємств в умовах нестабільного економічного середовища. Базовими принципами роботи бухгалтерських програм найбільш прогресивних провідних фірм виробників стають: незалежність, відвертість, інтегрованість з широким спектром програмних продуктів.

Проте за рамками очевидних досягнень існує ряд невирішених проблем, а саме: оцінка ефективності інформаційної системи бухгалтерського обліку, яка повинна передувати розробці і впровадженню системи для конкретного підприємства.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблема проектування, розробки, моделювання та впровадження інформаційних систем бухгалтерського обліку займалися Б.В.Алахов,

А.Л. Бікмулін, С.І. Вовків, В.М. Жеребін, М.А. Ібрагімов, В.І. Ісаков, В.Б., О.Г. Мурадян, О.М. Островський, В.Ф. Палій, В.І. Подольський, Р.С. Рашитов, О.М. Романів, В.С. Рожнів, К.Г. Скріпкин, Я.В. Соколов, С.А. Харігонов, Д.В. Чистов, Є.Л. Шуремов та інші [1, 3]. Однак, на сьогодні залишаються невирішеними питання з визначення ефективності впровадження інформаційної системи бухгалтерського обліку, встановлення її складових, які впливають на економію ресурсів підприємства.

Мета статті. Основною метою статті є вивчення існуючих методик інформаційних систем, в тому числі й системи бухгалтерського обліку.

Матеріали і результати дослідження. Інформаційні системи бухгалтерського обліку пройшли великий історичний шлях становлення й розвитку. Вони змінювалися паралельно зі змінами інформаційних технологій, програмних і технічних засобів оброблення інформації, методів і засобів розроблення, концепції побудови ІС. Сьогодні існує велика кількість різноманітних програмних засобів автоматизації бухгалтерського обліку: від засобів автоматизації локальної задачі бухгалтерського обліку до повнофункціональної інформаційної системи обліку в складі ІС підприємства.

Вибір та впровадження інформаційних технологій пов'язане з капітальними вкладеннями як на придбання техніки, так і на розробку проектів, виконання підготовчих робіт, і підготовку кадрів. Тому впровадженню повинне передувати економічне обґрунтування доцільності вибору саме цієї інформаційної системи бухгалтерського обліку.

Серед можливих підходів до оцінювання ефективності найбільшої популярності набув класичний принцип її виміру, який полягає у співвідношенні між ефектом та ресурсами або витратами. Для покращення ефективності результат такого співвідношення повинний прямувати до максимуму.

Не заперечуючи важливість розглянутого підходу, деякі автори вважають за необхідне доповнити його низкою специфічних показників (табл. 1)

Таблиця 1

Показники ефективності інформаційної системи бухгалтерського обліку

Показник	Формула	Опис складових
1. Зменшення трудомісткості робіт	$T_{ек} = T_p - T_k$	T_p – сума трудових витрат при ручному способі обробки інформації. T_k – сума трудових витрат при комп'ютеризованій обробці даних.
2. Чисельність облікових працівників, які підлягають вивільненню	$Ч_{вив} = \frac{T_{ек}}{\Phi_m}$	$T_{ек}$ – величина абсолютного скорочення трудових витрат (у місяць) в результаті комп'ютеризації обліку. Φ_m – місячний фонд часу одного облікового працівника.
3. Кількість типових операцій, які можна додатково виконати за одиницю часу:	$K_{то} = (T_p - T_k) \cdot K_{то}$	T_p – трудомісткість виконання типової операції при ручних технологіях роботи. T_k – трудомісткість виконання типової операції при комп'ютерних технологіях роботи. $K_{то}$ – середня кількість типових операцій, які виконуються в даний момент.
4. Термін окупності витрат на розробку ІС	$C = \frac{B}{Pr}$	V – вартість розробки ІС Pr – середній прибуток, отриманий при використанні ІС за період.
5. Вартість розробки ІС	$B = \epsilon_0 + \epsilon_1 + \epsilon_2 + \epsilon_3 + \epsilon_4$	ϵ_0 – вартість проектування ІС; ϵ_1 – вартість програмно-апаратних засобів; ϵ_2 – вартість створення локальної обчислювальної мережі; ϵ_3 – вартість розробки і налагодження прикладного програмного забезпечення в рамках ІС; ϵ_4 – вартість розробки експлуатаційної документації і навчання фахівців.
6. Ефективність використання комп'ютерів	$I_{nm} = \frac{T_k}{T_p}$	T_k – сума трудових витрат при комп'ютеризованій обробці даних; T_p – сума трудових витрат при ручному способі обробки інформації.
	$B_{ек} = B_p - B_k$	B_p – витрати при ручному способі обробки облікової інформації. B_k – витрати при комп'ютеризованому способі обробки облікової інформації.
7. Індекс грошових витрат	$I_{грош_витр} = \frac{B_k}{B_p}$	
8. Повна економічна ефективність:	$\Delta B = \sum_{ji=1}^n B_{ji}^p - \sum_{ji=1}^m B_{ji}^k$	ΔB – економія при застосуванні засобів комп'ютерної техніки. $\sum_{ji=1}^n B_{ji}^p$ – сума витрат на обробку інформації при ручному способі обробки облікової інформації. $\sum_{ji=1}^m B_{ji}^k$ – сума витрат на обробку інформації при комп'ютеризованому способі обробки облікової інформації.

Оцінка економічної ефективності ІС бухгалтерського обліку здійснюється на стадії її проектування у декілька етапів. На першому етапі показником ефективності використання ІС обліку є відносна трудомісткість процесу виконання типових операцій (банківські операції, операції збуту продукції, обробка замовлень клієнта, і тому подібне) при паперових і комп'ютерних технологіях роботи. Величину трудомісткості визначають як суму витрат часу всіх структурних підрозділів, зайнятих в цій типовій операції. Нові технології виконання типових операцій і засобів їх комп'ютеризації передбачають перерозподіл

функцій між підрозділами. Вони дозволяють істотно зменшити витрати часу на типову операцію і при відповідному перерозподілі функцій і співробітників сконцентрувати основну увагу на самій операції.

На другому етапі оцінки ефективності необхідно визначити кількість типових операцій (наприклад, при підготовці документа), які можна додатково виконати за одиницю часу.

Третій етап оцінки пов'язаний з визначенням терміну окупності витрат на розробку ІС. На цьому етапі термін окупності витрат на розробку ІС

визначається за формулою (4), а вартість розробки ІС – за формулою (5).

Потрібно відзначити, що термін окупності розраховується, виходячи з прибутку, який виходить від здійснення додаткових типових операцій.

Економічну ефективність визначають за допомогою трудових і вартісних показників. Основним при розрахунках є метод порівняння даних базисного і звітного періоду. За базисний період приймають період проведення витрат на обробку інформації до застосування комп'ютерних систем (при ручній обробці). Слід враховувати, що трудові показники (як абсолютні, так і відносні), не завжди відображають ефективність застосування систем комп'ютеризованої обробки інформації. Вони не враховують витрату на впровадження і експлуатацію системи, тому поряд з трудовими необхідно розраховувати вартісні показники, тобто визначити витрати на обробку інформації в базисному і звітному варіантах в грошовому виразі. Розрахунки проводять за методами, які використовуються при визначенні трудових показників (за допомогою формул).

При рішенні питання про використання комп'ютерів в управлінні велике значення мають такі чинники, як збільшення престижу підприємства і загальна тенденція до комп'ютеризації.

Висновки. Розширення і посилення функцій бухгалтерського обліку, використання його аналітичного потенціалу на сьогодні – основне і достовірне джерело управлінської інформації. Поява потужних спеціалізованих програмних продуктів, здатних моделювати варіанти дій з оцінкою можливих фінансових і виробничо-економічних результатів, дозволяє створити повний управлінський цикл і використовувати інформативність бухгалтерського обліку у внутрішньому управлінні на більш високому рівні. Запропонований підхід для розрахунку ефективності впровадження ІС дає можливість оцінити та кількісно виразити суму ефекту функціонування ІС.

Література

1. Скрипкин К.Г. Экономическая эффективность информационных систем / К.Г. Скрипкин. – М.: ДМК Пресс, 2002. – 256 с.
2. Мурадян А.Г. Тайное и явное / А.Г. Мурадян // Business online. – 2001. – № 4. – С. 57–62.
3. Козаченко В.Е. Управление общей стоимостью владения КИС / В.Е. Козаченко // Корпоративные системы. – 2002. – № 2. – с. 13-20 // [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.library.dgtu.donetsk.ua/fem/vip97/97_03.pdf.
4. Мурадян А.Г. ИТ-бюджет – приятного аппетита! / А.Г. Мурадян // Business Online. – 2001. – № 4. – С. 53–56.

References

1. Skripkin K.G. Jekonomicheskaja jeffektivnost' informacionnyh sistem / K.G. Skripkin. – M.: DMK Press, 2002. – 256 s.
2. Muradjan A.G. Tajnoe i javnoe // Business online. – 2001. – № 4. – S. 57–62.
3. Kozachenko V.E. Upravlenie obshhej stoimost'ju vladenija KIS // Korporativnye sistemy. – 2002. – № 2. – s. 13-20 // [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu: http://www.library.dgtu.donetsk.ua/fem/vip97/97_03.pdf.
4. Muradjan A.G. IT-bjudzhet – prijatnogo appetita! / A.G. Muradjan // Business Online. – 2001. – № 4. – S. 53–56.

Гелюх О.В. Основные подходы к оценке экономической эффективности информационной системы бухгалтерского учета

Определена необходимость и целесообразность оценки экономической эффективности информационных систем (ИС). Рассмотрены методы оценки эффективности информационных систем бухгалтерского учета и в соответствии с этим предложен порядок его расчета и комплекс показателей, которые могут использоваться при определении эффективности разных составляющих системы, предусмотренных структурой бухгалтерской службы предприятия.

Ключевые слова: информационные системы бухгалтерского учета, экономическая эффективность, эффективность внедрения информационных технологий, показатели оценки эффективности информационных систем.

Gelyukh O.V. Basic going is near estimation of economic efficiency of informative system of record-keeping

A necessity and expedience of estimation of economic efficiency of the informative systems is certain (IC). The methods of estimation of efficiency of the informative systems of record-keeping are considered and in accordance with it the order of his calculation and complex of indexes, which can be used for determination of efficiency of different of constituents of the system, foreseen the structure of book-keeping service of enterprise, is offered.

Keywords: informative systems of record-keeping, economic efficiency, efficiency of introduction of information technologies, indexes of estimation of efficiency of the informative systems.

Гелюх Ольга Володимирівна – к.е.н кафедри економічної кібернетики Луганського національного аграрного університету, oliakol@rambler.ru

Рецензент: Чиж В.І. - доктор економічних наук, професор, завідувача кафедрою обліку і аудиту Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, м. Луганськ, Україна.

Стаття подана 22.05.2014 р.